ISSN 0130-528X. Українське літературознавство. 2013. Випуск 77. С. 341–342
Ukrainian Literary Studies. 2013. Issue 77. P. 341–342

ОПОВІДІ МАТЕРІВ ПРО ОЧІКУВАННЯ Й НАРОДЖЕННЯ ДІТЕЙ У ФОЛЬКЛОРИСТИЧНОМУ ДОСЛІДЖЕННІ

Василь ІВАШКІВ
Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000

Українська дослідниця Оксана Лабащук, котра десять років тому представила на суд наукової спільноти новаторське концептуальне дослідження такого цікавого та практично невивченого жанру українського фольклору як примовки (див.: *Лабащук О.* Українська примовка: структура, побутування, функції. − Тернопіль, 2004. − 156 с.), нещодавно презентувала нову працю «Натальний наратив і усна традиція: синтактика, семантика, прагматика» (Тернопіль, 2013. − 312 с.). Теперішня монографія також висвітлює досить незвичну для сучасної фольклористики тему − це аналіз розповідей матерів про особистий досвід очікування та народження дитини.

Рецензована робота є цілком новаторською, фаховою, виконаною в руслі тенденцій сучасної науки. Авторка відповідально підійшла до розгляду своєї теми, скрупульозно опрацювала значний друкований та архівний матеріал. Важливою рисою рецензованої роботи є й присутність в її змісті збирацької праці дослідниці – маємо доречне використання власних фольклорних записів самої О. Лабащук, які здійснено переважно в індукованому контексті.

Монографія О. Лабащук значно розширює проблемне поле науки про народну творчість, виводить її за межі традиційних жанрових утворень. Справді, жіночі оповіді про вагітність та пологи, строго кажучи, навряд чи є фольклорними жанрами у звичному розумінні. У той же час українська фольклористика, навіть у період її становлення, може бути науковою опорою для сучасної дослідниці − Пантелеймон Куліш ще в середині XIX ст. у збірнику фольклорної прози «Украинские народные предания» (М., 1847) як народнопоетичний матеріал подав звичайну розмову: це записаний від селянина Семена Юрченка діалог поміщика Михайла Білозерського (батька української письменниці Ганни Барвінок) із селянами (див.: Украинские народные предания. Собрал *П. Кулеш*. − М., 1847. − С. 89-90). Прикладом наукового аналізу звичайної селянської розмови як явища творчості може бути й блискуча фольклористична праця Івана Франка «Bel parlar gentile» («Вишукане красномовство»), написана ще 1906 року.

Закономірно, що О. Лабащук не розглядає натальні наративи окремо від близьких йому фольклорних явищ. Підтвердженням цьому є доречна згадка про П. Куліша та його «Записки о Южной Руси». Як відомо, наприкінці першого тому цього видання поміщено добірку народних оповідей баби Дубинихи, котра начебто обмирала, була на «тому світі», а відтак оповідає про побачене там. Такі видіння досить активно публікуються (для прикладу назву публікації В. Білого та С. Терещенкової в «Етнографічному віснику») та досліджуються, а відтак мають значну наукову літературу. Було б дуже цікаво зіставити натальні наративи з такими

© Івашків Василь, 2013

оповідями про обмирання. Тут можливі типологічні паралелі.

Представляючи синтактику, семантику та прагматику натального наративу, О. Лабащук менше уваги приділила дослідженню естетичної вартості цих текстів, що може сприйматися як певний недолік роботи, якщо її розглядати в параметрах традиційної фольклористики. Думаю, все ж варто було б більше акцентувати на поетичності таких текстів, а тому дискусійним, гадається, є твердження дослідниці про приналежність усних розповідей жінок про їхній досвід очікування та народження дитини «до фольклору передусім за комплексом прагматичних функцій, які вони виконують у житті нашого сучасника» (с. 9).

Оминаючи цей аспект аналізу, авторка монографії покликається на праці відомого російського фольклориста О. Панченка, котрий вважав, що «найсуттєвішої критики зазнає поширена у фольклористиці практика оцінювати ті чи інші фольклорні тексти з погляду їхньої естетичної вартості». Тому, на його думку, ідея «наукового критерію художності» − це оксюморон, адже завдання науки полягає не у виявленні того, що є художнім (тобто естетичним), а що ні, «а в з'ясуванні причин і засобів естетичного ефекту, який викликають ті чи інші виражальні форми в учасників комунікації».

Дослідження натальних наративів пов'язано з розширенням предметного поля фольклору, що можна сприймати по-різному. Безперечно, представлена в монографії О. Лабащук картина розповідей про вагітність і пологи є добротним матеріалом для фольклористичного аналізу, однак, вважаю, все ж потрібно було б спершу опублікувати якомога повнішу добірку таких текстів, носіями яких, як слушно зазначила дослідниця, є й освічені жінки. Це дало б змогу вияскравити жанрові ознаки натальних наративів, побачити виразні художні особливості. Тим самим дослідження О. Лабащук набуло б виразних ознак класичної літературоцентричної фольклористики.

У цьому сенсі варто було б більш спеціально скористатися досвідом української фольклористики. Я маю на увазі праці Філарета Колесси про українську народну пісню в найновішій фазі її розвитку та Олени Чебанюк про фольклор помаранчевої революції. Ці студії, зокрема дослідження Ф. Колесси, мають методологічний характер і показують, як сучасний фольклор трансформується в традиційний.

Добре продумана структура праці дала змогу досить повно проаналізувати синтактику та прагматику натальних наративів, зокрема акцентувати на особливостях фабули та сюжету, а також образу оповідачки. Дослідниця закономірно спинилася на образі матері в аналізованих текстах, а відтак і проблемі материнства в українських та зарубіжних гуманітарних студіях.

Підсумовуючи написане, зазначу, що О. Лабащук дуже кваліфіковано виконала свою роботу, а наша філологічна наука збагатилася новаторською фольклористичною працею, яка заохотить до наукових пошуків багатьох учених.

Список використаної літератури

1. *Лабащук Оксана*. Натальний наратив і усна традиція: синтактика, семантика, прагматика. − Тернопіль : Підручники і посібники, 2013. − 312 с.

ISSN 0130-528X. Українське літературознавство. 2013. Випуск 77

© Івашків Василь, 2013